

Sammanfattning och övergripande slutsatser

Om idrottens riskzoner och good governance

För 2020 har Centrum för idrottsforskning (CIF) haft i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av hur idrottsrörelsen kan arbeta för att förbättra sin styrning, öppenhet och demokratiska funktionssätt. Analysen ska utgå ifrån de mål och syften staten har med sin bidragsgivning och särskilt intresset av en fri och självständig idrottsrörelse, byggd på ideellt engagemang, och som värnar om demokratisk utveckling, inkludering och delaktighet.

Analysen ska även omfatta svensk idrottsrörelsers agerande inom dessa områden i europeiska och internationella idrottsförbund.

I uppdraget har även ingått att särskilt analysera idrottsrörelsens olika funktioner och verktyg för att upptäcka och komma tillrätta med verksamheter där det kan förekomma brottslig eller på annat sätt, för individer eller samhället, skadlig verksamhet. Idrottsrörelsens egen förmåga att förhindra övergrepp på barn men även att förhindra korruption och annan ekonomisk brottslighet ska särskilt belysas. Därutöver ska en särskild analys göras över förekomsten av aktiebolag och andra rättsliga konstruktioner inom idrottsrörelsen samt de olika skälen bakom sådan förekomst.

Centrum för idrottsforskning ska även analysera idrottsrörelsens möjligheter att bidra i det brottsförebyggande arbetet samt peka på goda exempel av styrning, öppenhet och demokratiskt funktionssätt.

Slutligen ska Centrum för idrottsforskning bedöma behovet av att införa indikatorer på styrning, öppenhet och demokratiskt funktionssätt inom idrottsrörelsen i Centrum för idrottsforskningens regelbundna och långsiktiga uppföljning av statens idrottsstöd. Om ett sådant behov bedöms föreligga ska Centrum för idrottsforskning lämna förslag till hur indikatorer på dessa områden bör utformas.

Regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning för 2020 rör komplicerade utmaningar och problem inom både den internationella och svenska idrotten. Tre utgångspunkter har varit vägledande för hur vi lagt upp arbetet.

En första utgångspunkt har varit att regeringens formulering om ”idrottens styrning, öppenhet och demokratiska funktionssätt” ska tolkas som liktydig med good governance. Vi har således knutit 2020 års fördjupade analys till ett brett och internationellt samhällsvetenskapligt forskningsfält om relationen mellan demokrati, medborgerlig tillit och korruption i moderna samhällen.

En andra utgångspunkt har varit att avgränsa analysen till idrottsrörelsens brottsförebyggande arbete snarare än effekterna av dessa insatser. Vi har undersökt om, hur och i vilken omfattning svensk idrottsrörelse har strategier för att främja öppenhet och demokrati, samt i vilken utsträckning man förebygger och kommer till rätta med sina egna problem och missförhållanden. Vi har däremot inte systematiskt följt upp huruvida dessa insatser varit framgångsrika.

Vår tredje utgångspunkt har varit målsättningen att analysen inte enbart ska ge ny kunskap om good governance i svensk idrott, utan också bli ett stöd i idrottsrörelsens fortsatta arbete mot förbättrad styrning, öppenhet och demokrati.

Resultatet av 2020 års fördjupade analys är en antologi med titeln *Idrottens riskzoner – Om vägar till trygg och trovärdig idrott*. Rapporten innehåller sammanlagt tio bidrag. Bland de medverkande återfinns forskare, tjänstemän vid offentliga myndigheter och företrädare för Riksidrottsförbundet. Vidare har Centrum för idrottsforskningens kansli bidragit med en studie om svenska idrottsledares representation på internationell nivå.

Vad visar årets fördjupade analys?

Tre bidrag om betydelsen av good governance i samhället och i idrotten

Antologin inleds med tre bidrag som ger läsaren en introduktion till good governance som företeelse, och påvisar dess relevans för både samhället och idrotten.

Det första bidraget är författat av Andreas Bågenholm, universitetslektor vid Göteborgs universitet och programchef för forskningsinstitutet Quality of Govern-

ment Institute (QoG). Institutet bedriver forskning om betydelsen av pålitliga, opartiska, icke-korrupta, icke diskriminerande och kompetenta offentliga institutioner. Bågenholms kapitel har titeln *Good Governance. Vad är det, vad är det bra för och hur kommer vi dit?* Bidraget är en introduktion till good governance som samhällsföreteelse och en översikt av ett aktuellt internationellt forskningsläge.

Enligt Bågenholm visar forskning att good governance ger många och positiva samhällseffekter. Han tillägger att good governance hör ihop med medborglig tillit, både till andra människor och till samhälleliga och politiska institutioner. Individer som litar på att andra sköter sig och är hederliga, är mer benägna att själva agera på samma sätt. Individer som känner tilltro till offentliga myndigheter accepterar och följer deras beslut. På så sätt är good governance intimt kopplat till både en positiv samhällsutveckling och en välfungerande demokrati.

Vad krävs då för att åstadkomma good governance? Bågenholm framhåller att vägen till god samhällsstyrning nås genom politiska procedurer präglade av öppenhet, transparens, ansvarsutkrävande och jämlikhet. Öppenhet och transparens refererar till medborgares och medias möjlighet att granska beslutsfattare och beslut, och därigenom bevaka att makthavare inte är korrupta eller agerar i eget intresse. Ansvarsutkrävande handlar om att vem som ställs till svars för politiska beslut, och därmed eventuella missgrepp, måste vara otvetydigt. Slutligen är jämlikhet av högsta vikt då forskning visar en samvarians mellan god samhällsstyrning och graden av jämställdhet bland länders förtroendevalda representanter.

Det andra bidraget i antologin är skrivet av Arnout Geeraert, universitetslektor vid Utrecht School of Governance på Utrecht University, Nederländerna. Geeraert är en internationellt ledande forskare i frågor kopplade till good governance inom den internationella idrotten. Geeraerts bidrag har titeln *Achieving good governance in international sport organisations* och är en översikt av och lägesrapport om de olika reformer som under senare år genomförts i den internationella idrotten, i syfte att främja öppenhet, transparens och demokrati.

Enligt Geeraert har det skett viktiga framsteg inom den internationella idrotten under de senaste åren. Ett antal stora internationella idrottsorganisationer, däribland FIFA, World Athletics och WADA, har genomfört betydelsefulla reformer. Samtidigt finns utrymme för förbättringar. Många internationella idrottsorganisationer har fortfarande stora brister i sin styrning. Dessutom – och paradoxalt nog – riskerar de reformer som hittills genomförts att försvåra en

fortsatt positiv utveckling. En effekt av att allt fler idrottsorganisationer börjat implementera grundläggande system för good governance, är nämligen att det krävs expertis och alltmer sofistikerade metoder för att följa upp systemens verkliga effekter. Detta har i sin tur gjort det lättare för internationella idrottsorganisationer att avvärja externa påtryckningar om fortsatta reformer. Ett annat problem är att de idrottsförbund som allvarligt underpresterar i sin styrning nu kan åberopa ett formellt deltagande i olika uppföljningssystem som argument för att de är ”på rätt väg”. De insatser som hittills gjorts är alltså positiva, men otillräckliga. Insatserna har heller inte åstadkommit gemensamma eller accepterade kriterier för good governance inom den internationella idrotten.

Det tredje kapitlet av inledningskaraktär är författat av Johan R Norberg och Johan Lindholm. Norberg är professor i idrottsvetenskap vid Malmö universitet och utredare vid Centrum för idrottsforskning. Lindholm är professor i juridik vid Umeå universitet. I deras text med titeln *När idrottens och samhällets normsystem kolliderar* förs frågan om good governance inom idrotten till en svensk idrottspolitisk kontext. Avsikten med kapitlet är att åskådliggöra att alla frågor om hur idrottsrörelsen styr och organiserar sin verksamhet – liksom dess relation till staten – ytterst måste förstås i förhållande till de normsystem som rörelsen skapat för den egna verksamheten, liksom till motsvarande regler och principer i det svenska samhället. Norberg och Lindholm menar att det ligger en konflikt i att idrottens normsystem förutsätter att idrottsrörelsen ska vara självbestämmande och leva efter sina egna regelverk, medan de samhällsliga normsystemen förutsätter att idrottsrörelsen underordnar sig samhällets lagar och principer.

I kapitlet ges flera konkreta exempel på dessa normkonflikter. Ett exempel är att Riksidrottsförbundet har föreningsdemokratisk rätt att själv besluta om vilka organisationer som ska upptas som nya medlemsförbund. Samtidigt är ett medlemskap i Riksidrottsförbundet även en förutsättning för statligt idrottsstöd. Detta skapar en intressekonflikt såtillvida att det finns en statlig förväntan om att Riksidrottsförbundet ska samla hela den organiserade idrottsrörelsen samtidigt som de specialidrottsförbund som redan ingår i Riksidrottsförbundet har direkta ekonomiska incitament att vara restriktiva ifråga om nya medlemskap.

I frågor om säkerhet, rent spel och trygga idrottsmiljöer är problemet att idrottsrörelsen har ett självklart intresse att försvara sin värdegrund men även ett behov av samhällslegitimitet. Det senare kan göra idrottsrörelsen känslig för sådant som riskerar att skada idrottens allmänna anseende.

”Det går därför inte att utesluta risken att missförhållanden och osunda inslag kan mötas med försiktighet eller till och med inaktivitet, snarare än resoluta motåtgärder, i syfte att skydda idrotten från kritik. Slutligen återstår det faktum att personer som påtalar problem eller oegentligheter inom den egna klubben eller i ett förbund riskerar att själva bli ifrågasatta, kritiserade eller uppfattade som problematiska. Även detta kan bidra till en tystnadskultur och begränsningar i idrottsrörelsens förmåga att hantera sina problem.”

Norberg och Lindholm menar att normkonflikterna i svensk idrottspolitik är strukturella och omöjliga att lösa på principiell nivå. Däremot kan de pragmatiskt hanteras, under förutsättning att idrottsrörelsen självmant tar ansvar för sin styrning, öppenhet och demokratiska funktionssätt. Annorlunda uttryckt är good governance både en nödvändighet och en möjlighet för svensk idrottsrörelse att försvara sin samhällslegitimitet och sin (relativa) autonomi.

Två bidrag om idrottsrörelsens förmåga att förhindra övergrepp på barn

I regeringens fördjupningsuppdrag till Centrum för idrottsforskning för 2020 ingick att belysa idrottsrörelsens förmåga att förhindra övergrepp på barn. Frågan behandlas i två av antologins bidrag. Det första bidraget *Att förstå sårbara och osunda idrottsmiljöer inom barn- och ungdomsidrotten* är skrivet av Jonas Stier, professor i socialt arbete vid Mälardalens högskola. Baserat på både ny forskning och Stiers egen forskning om elitsatsningar och träningsmiljöer i barn- och ungdomsidrotten, diskuterar han hur så kallade ”osunda idrottsmiljöer” kan uppstå, men också hur de kan förändras och förebyggas.

Det andra bidraget är författat av Susanne Johansson, verksam som lektor på Gymnastik- och idrottshögskolan. Bidraget har titeln *Idrottens åtgärder mot sexuella övergrepp och gråzoner* och är en sammanfattning av ett forskningsprojekt som Johansson genomfört tillsammans med Riksidrottsförbundet om hur förbunden för de tio största barn- och ungdomsidrotterna i landet, däribland fotboll, innebandy, ridsport och gymnastik, hanterar sexuella övergrepp inom den egna idrotten.

Stiers och Johanssons studier har flera beröringspunkter. Båda diskuterar tystnadskulturer inom idrotten och visar att dessa kan uppstå antingen ur okunskap att hantera problematiska situationer eller på grund av att ledare, föreningar och

förbund inte vill uppmärksamma saker som kan leda till kritik eller dåligt anseende. Båda betonar även vikten av att hantera riskområden och gråzoner inom idrotten.

Stier ger ett stort antal exempel på situationer som riskerar att få negativa effekter för idrottande barn och ungdomar. Ett sådant är när tränare utvecklar alltför nära och personliga relationer med de unga. Ett annat exempel är slutna träningsgrupper, det vill säga verksamheter som bedrivs utan insyn eller delaktighet från vårdnadshavare. Andra riskområden kan röra sig om hårt uppskruvade elit-satsningar, där unga förväntas träna trots att de har ont, är sjuka eller skadade eller att tränare tillåts använda olika former av bestraffnings- och belöningsssystem för att säkerställa lydnad och lojalitet bland de aktiva.

Johansson tillägger att det är förhållandevis enkelt att peka ut flagranta missförhållanden inom idrotten, såsom grova sexualbrott mot barn, men att det är betydligt svårare att hantera den ”gråzon” som förbinder sexuella övergrepp och sexuellt utnyttjande med lagliga sexuella relationer.

Två bidrag om idrottsrörelsens brottsförebyggande arbete

Två bidrag i antologin är svar på regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning att analysera idrottsrörelsens funktioner och verktyg för att upptäcka, och komma till rätta med, verksamheter där det kan förekomma brottslig eller på annat sätt, för individer eller samhället, skadlig verksamhet.

Det första bidraget är författat av Anna Jonsson och Karolina Hurve på Brottsförebyggande rådet (Brå). Kapitlet har titeln *Otillåten påverkan inom idrotten* och baseras på en större undersökning Brå genomfört i samverkan med Riksidrottsförbundet, vilken publicerades 2018. Studien handlar om personer som utsatts för olika former av otillåten påverkan inom tävlingsidrotten i Sverige. Underlaget bestod av sammanlagt 106 intervjuer med verksamma i idrotterna fotboll, ishockey, basket och bandy på tävlings- och elitnivå för herrar.

Den andra texten har författats av kriminalkommissarie Fredrik Gårdare, ledare för polisens särskilda insatsgrupp mot otillåten påverkan av idrottsverksamhet, Aktionsgrupp Idrott (AGI). I kapitlet redogör Gårdare för bakgrunden och tillkomsten av AGI. Därefter summerar han kortfattat verksamhetens resultat sedan starten 2017, samt diskuterar viktiga framgångsfaktorer för det fortsatta arbetet.

I båda texterna framkommer att begreppet ”otillåten påverkan inom idrotten” är komplext och mångfacetterat. Det inrymmer alltifrån våld, hot och trakasserier av

aktiva och ledare till korruption, skattebrott och uppgjorda matcher. Båda bidragen visar dessutom att frågor av detta slag kan vara svåra att tala om inom idrotten. Oviljan kan bero på vitt skilda orsaker, såsom att den som utsatts för påverkan känner skam, skuld eller rädsla, eller att idrottsorganisationer i fråga styrs av en tystnadskultur, där sådana ämnen anses illegitima eller olämpliga.

Enligt Jonsson och Hurve måste idrottsrörelsen bli bättre på att identifiera risk-situationer och skapa rutiner och system för att dokumentera hot, våld och trakasserier. Frågor om säkerhet och otillåten påverkan måste diskuteras regelbundet. Risken för korruption måste mötas med ökad kunskap om dess många former, med utbildningsinsatser och klargöranden om gränser för vad som är tillåtet och otillåtet samt möjligheten för enskilda att lämna information anonymt (visselblåsarfunktion).

Enligt Gårdare har bildandet av Aktionsgrupp Idrott snabbt gett Polisen ny och värdefull kunskap om otillåten påverkan inom idrotten. Samtidigt har aktionsgruppen främjat ett ökat engagemang inom idrottsrörelsen för dessa frågor. Han tillägger att samarbete och samverkan är nyckelfaktorer för framgång på dessa områden. Förutom idrottsrörelsen samarbetar Polisen kontinuerligt med både Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten.

Om svenska idrottsledares agerande i internationella idrottsorganisationer

I regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning ingick att analysera hur svensk idrott agerar i frågor rörande styrning, öppenhet och demokratiskt funktionssätt i europeiska och internationella idrottsförbund. I Sverige saknas forskning om svenska idrottsledares villkor, agerande och inflytande i internationella idrottsfrågor. Mot denna bakgrund har Centrum för idrottsforskningens kansli genomfört en egen undersökning. För studiens design, materialinsamling och analys svarar Karolina Bergmark, till vardags planeringssekreterare vid Fritidsförvaltningen, Malmö stad och medarbetare i forskningsgruppen *Ung livsstil*. Resultatet av studien, en text med titeln *Svenska idrottsledare på den internationella idrottsarenan: villkor, erfarenheter och möjlighet till inflytande* har därefter författats av Bergmark tillsammans med Christine Dartsch Nilsson och Johan R Norberg, föreståndare respektive utredare på Centrum för idrottsforskning. Studien har genomförts med bistånd av Riksidrottsförbundet.

I frågan om svenska idrottsledares aktivitet på den internationella arenan så visar studien att 350 svenska idrottsledare hade uppdrag på internationell nivå år 2020, antingen i ett världsförbund eller i deras europeiska motsvarigheter. 96 av dessa idrottsledare var kvinnor, 254 var män. Uppdragen var av olika karaktär: från representation i kommittéer, kommissioner, paneler och arbetsgrupper till internationella domar- eller tillsynsuppdrag. Totalt 58 svenska idrottsledare hade emellertid uppdrag på exekutiv nivå, det vill säga de ingick i den internationella idrottsorganisationens högsta styrelse. 22 av dessa var kvinnor, 36 var män.

Centrum för idrottsforskningens studie visar att svenska idrottsledare är mycket positiva till sina internationella åtaganden, men att det finns såväl praktiska som etiska utmaningar. Upplevelsen av att kunna påverka varierar. Därtill harmonierar svenska idrottsvärderingar och möteskulturer inte alltid med de normer och traditioner som dominerar i den internationella idrotten. Flera idrottsledare berättar också om utmaningar och problem i form av bristande demokratiska strukturer, oklara maktförhållanden och korruption. Insatser för att stärka organisationernas styrning, transparens och demokratiska processer är följaktligen viktigt.

Om förekomsten av aktiebolag och andra rättsliga konstruktioner inom idrottsrörelsen

Ett ytterligare tema i årets regeringsuppdrag är ”förekomsten av aktiebolag och andra rättsliga konstruktioner inom idrottsrörelsen samt de olika skälen bakom sådan förekomst”. För denna frågeställning anlitas Johan Lindholm, professor vid Juridiska institutionen på Umeå universitet.

Lindholm visar i kapitlet *Idrottslig bolagisering från ett good governance-perspektiv* att det finns många, skilda och fullt legitima skäl för idrottsföreningar att placera åtminstone delar av sin verksamhet i aktiebolagsform: från rent skattemässiga fördelar till att bolagisering även kan underlätta för samarbeten med externa aktörer och investerare. Bolagisering av idrottsverksamhet är emellertid inte enbart av godo. Det leder till ökad organisatorisk komplexitet med följden att det blir svårare för föreningens medlemmar att få tillgång till information och sätta sig in i föreningens interna beslutsprocesser. Därtill sker en maktförskjutning från medlemmar till föreningens styrelse.

Lindholms slutsats är att en idrottsförening kan ha många rationella och legitima skäl för att bolagisera delar av sin verksamhet, men att sådana åtgärder riskerar att öka såväl den verkliga som den upplevda distansen mellan beslutsfattare – exem-

pelvis en föreningsstyrelse – och de medlemmar som påverkas av deras beslut. Detta riskerar i sin tur att bidra till ett ökat ”vi-och-dom”-tänkande i organisationen som kan undergräva systemets legitimitet.

Om goda exempel av styrning, öppenhet och demokrati i svensk idrott

I Centrum för idrottsforskningens aktuella fördjupningsuppdrag ingick slutligen att peka på goda exempel av styrning, öppenhet och demokratiskt funktionssätt i svensk idrott. Antologins avslutande bidrag, *”Följ eller förklara”: Riksidrottsförbundets nya kod för demokratisk styrning av idrottsförbund och föreningar* svarar till detta. Texten är författad av Marie Denitton, internationell samordnare på Riksidrottsförbundet.

Den nya koden inrättades 2021 genom beslut av Riksidrottsstyrelsen. Själva utformningen har inspirerats av *Svensk kod för bolagsstyrning*, men med anpassning till idrottens specifika förutsättningar. Det handlar således om en samling regler som ska främja och säkerställa god styrning i idrottsrörelsens alla organisationsled. Koden är att betrakta som ett komplement till Riksidrottsförbundets stadgar, reglementen och regler samt förbundens och föreningarnas motsvarigheter. I fråga om efterlevnad är utgångspunkten att Riksidrottsförbundet, SISU Idrottsutbildarna, specialidrottsförbunden, större föreningar och idrottsaktiebolag förväntas följa Koden, medan det för mindre föreningar räcker att följa delar av den och verka i dess anda.

Övergripande slutsatser om good governance, riskzoner och idrottsrörelsens autonomi

Good governance inom idrotten är en samhällsangelägenhet

En första slutsats är att good governance inom idrotten inte endast är en fråga för idrottsrörelsen själv – det är en samhällsangelägenhet.

Idrottsrörelsen har en stark position i det svenska samhället. Den har en egen värdegrund, baserad på positiva samhällsideal såsom demokrati, öppenhet och allas lika värde. Därtill är idrottsrörelsens aktiva, ledare, klubbar och förbund viktiga förebilder för många medborgare. Av detta följer att idrottsrörelsens agerande och engagemang i frågor rörande styrning, transparens och demokratiska beslutsprocesser är av betydelse både för den egna utvecklingen och samhällslegitimiteten, och den allmänna tilliten i det svenska samhället.

Good governance handlar om trovärdighet

Good governance handlar om att främja trovärdighet och förebygga problem. Det är ett sätt att värna aktiviteter och beslutsprocesser som kan missbrukas.

Den svenska idrottsrörelsen har en stark autonomi. Denna autonomi har uppstått i en lång historisk process och är förankrad i föreningsdemokratiska principer liksom erkänd av staten, då Riksidrottsförbundet tilldelats rollen som ställföreträdande offentlig myndighet på idrottens område. Samtidigt påvisar flera av bidragen till årets fördjupade analys att idrottsrörelsens självbestämmande inrymmer potentiella intressekonflikter och situationer som kan missbrukas. En tystnads-kultur kan uppstå till följd av att föreningar eller förbund vill undvika kritik eller dåligt anseende. Detta riskerar i sin tur att försvåra idrottsrörelsens möjlighet att förebygga, upptäcka och åtgärda olika former av missförhållanden. Bolagisering kan användas av ideella idrottsföreningar för att begränsa möjligheten till insyn. RF-stämmans makt att välja in nya medlemsförbund kan användas för att förhindra att beviljas statligt stöd. Good governance handlar om att skapa strategier och processer för att hantera dessa potentiella intressekonflikter, och därigenom stärka idrottens trovärdighet.

Good governance handlar om att hantera riskzoner

Svensk idrottsrörelse måste bli bättre på att identifiera, erkänna och tala om idrottens riskzoner.

Svåra missförhållanden inom idrotten – såsom sexuella övergrepp mot barn, våld och hot, dopning och matchfixning – är allvarliga avarter i sak, men oproblematisks att hantera såtillvida att de tydligt bryter mot både samhällets och idrottens rättsregler. Betydligt mer problematiskt kan det vara att hantera situationer som befinner sig i en etisk eller juridisk gråzon mellan rätt och fel. Var går exempelvis gränsen mellan sexuellt utnyttjande och en laglig sexuell relation? När ska misstankar om att ett barn far illa anmälas till socialtjänsten? När blir en gåva en muta? Hur ska kränkande formuleringar på sociala medier hanteras? Årets fördjupade analys lyfter att svårbedömda situationer av detta slag – riskzoner – får otillräcklig uppmärksamhet i idrottsrörelsens insatser för att främja säkerhet, rent spel och trygga idrottsmiljöer. Budskapet från forskarna i årets antologi är följaktligen att idrottsrörelsen måste bli bättre på att identifiera, erkänna och tala om dessa svårbedömda omständigheter.

Good governance är ingen begränsning, utan en förutsättning för idrottsrörelsens autonomi

Genom insatser för good governance kan svensk idrott försvara sin trovärdighet och därmed även sin framtida autonomi.

Den svenska statliga idrottspolitiken är uppbyggd på tillit. Staten har medvetet valt att begränsa sin styrning med hänvisning till att idrottsrörelsen har kapacitet att självmant agera ansvarsfullt och samhällsnyttigt. För idrottsrörelsen är denna statliga tillit både ett erkännande och ett ansvar. Tillit är en nämligen en förmån som både kan stärkas och gå förlorad. Detta innebär att idrottens autonomi aldrig kan tas för givet – den måste förtjänas.

Genom insatser för good governance kan idrottsrörelsen försvara sin trovärdighet och i förlängningen även sin autonomi. Trovärdighet skapas när idrottsrörelsen inte duckar för sina utmaningar; när man driver ett aktivt värdegrundsarbete, arbetar brottsförebyggande och motarbetar tystnadskultur. Trovärdighet skapas när idrottsrörelsen verkar för öppenhet, delaktighet och demokratiska beslutsprocesser – och söker samarbeten och dialog med andra aktörer, snarare än värnar största möjliga självbestämmande. Detta gäller i synnerhet för frågor rörande både

idrotten och samhället, må det handla om uppgjorda matcher, ekonomisk brottslighet eller trakasserier och kränkningar inom barn- och ungdomsidrotten.

Det går att se dagens ökade krav på good governance inom idrotten som ett tryck utifrån och intrång i idrottens självbestämmande. Men good governance begränsar inte idrottens autonomi, det är tvärtom en *förutsättning* för den. Det pris idrotten betalar i insatser för att säkerställa intern styrning och öppenhet uppvägs av stärkt samhällslegitimitet och ökad trovärdighet. På köpet ger insatser av detta slag ett skydd mot idrottsliga missförhållanden såsom maktkoncentration, tystnadskultur, slutna dörrar och kriminell påverkan.

Ett första steg är aldrig tillräckligt

Good governance är en ständigt pågående process som kräver långsiktig uppföljning och ett äkta engagemang hos den verksamhet som ska förändras.

Good governance är en ständig pågående process. Första steget på ett reformarbete aldrig får uppfattas som tillräckligt, eller som en intäkt på att en verksamhet är ”på rätt väg”. Forskning om good governance i den internationella idrotten visar tvärtom att marginella förändringar ofta införs av internationella idrottsförbund som svar på ett yttre krav på reformer, men utan en genuin önskan av att på allvar förändra verksamhetens styrningsprocesser. I värsta fall riskerar på så vis insatser för good governance att bli ren marknadsföring, genomförd i syfte att dölja en närmast oförändrad praktik. Det må vara sant att good governance ofta uppstår på grund av ett yttre tryck. Verklig framgång kräver dock både långsiktiga system för uppföljning av reformer, och ett äkta engagemang hos den verksamhet som ska förändras.

Slutsatser av CIF:s indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten 2020

I CIF:s uppdrag att följa upp statens stöd till idrotten ingår även en årlig redovisning av en uppsättning indikatorer. Denna uppföljning tar sin utgångspunkt i motiven till statens stöd till idrotten, såsom dessa preciserats i förordning (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet. Indikatorsystemet består av 22 indikatorer, fördelade över fem målområden. Dessa är:

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft

Indikatorsystemet består i huvudsak av befintlig statistik. Merparten av indikatorerna rör olika aspekter av idrottsrörelsens verksamhet och organisationsstruktur, såsom medlemsbestånd, inkomstkällor, omfattningen på det ideella ledarskapet och utbildningsinsatser. För dessa uppgifter har Riksidrottsförbundet beredvilligt bidragit med information och sakkunskap. I frågor rörande svensk elitidrott har även Sveriges Olympiska Kommitté varit behjälplig. För de indikatorer som rör folkhälsa, motionsvanor och idrottsskador har statistik inhämtats från statistikmyndigheten SCB och Folkhälsomyndigheten.

Analysen av årets indikatorer bekräftar i stor utsträckning de förhållanden och trender som tidigare iakttagits. Som exempel visar statistiken att idrottsrörelsens klubbar och förbund är mycket olika i storlek och sammansättning samt att de verkar under skilda existensvillkor. Därtill är människors tillgång och förutsättningar till idrott och fysisk aktivitet alltjämt ojämnt fördelade i samhället. Ojämligheten är formen av en social gradient där andelen föreningsidrottare ökar i takt med familjens utbildningsgrad, hushållsekonomi och position på arbetsmarknaden.

Det ska tilläggas att redovisningen av indikatorer avser idrottsrörelsens utveckling till och med 2019. Den statistik som analyseras avser således perioden före utbrottet av coronaviruspandemin. För 2021 har emellertid Centrum för idrottsforskning fått i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av coronapandemins påverkan på idrottsrörelsen. Denna analys kommer att redovisas i april 2022.